

Департамент культури, національностей, релігій та
охорони об'єктів культурної спадщини
Одеської обласної державної адміністрації

Одеська обласна універсальна наукова бібліотека
ім. М. Грушевського

Науково-методичний відділ

СУЧАСНА БІБЛІОТЕКА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Пропозиції

щодо діяльності бібліотек територіальних громад з урахуванням Стратегії
розвитку бібліотек України

1. Загальне бачення

Бібліотека сьогодення – це **процесно-орієнтований, інтелектуальний, комунікаційний та інноваційний центр**, який гнучко реагує на потреби користувачів і виступає **надійним партнером громади у її розвитку**.

Стратегія розвитку бібліотек України фокусується на **трансформації бібліотек у громадські центри**, що відповідають викликам воєнного часу та потребам післявоєнної відбудови, інтегруючи принципи **енергоефективності, цифровізації, соціальної інклюзії та підтримки громад**.

Ключові напрями розвитку бібліотек передбачають:

- створення **поліфункціональних просторів** (навчання, події, здоров'я);
- впровадження **інноваційних підходів**, зокрема екоініціатив та цифрових сервісів, що реалізуються під егідою Міністерства культури України та Української бібліотечної асоціації (УБА).

Стратегія розвитку бібліотек України зосереджена на:

- психосоціальній підтримці населення;
- розвитку цифрової та медіаграмотності;
- дерусифікації культурного простору;
- розширенні функцій бібліотек як культурних хабів;
- зміцненні ролі читання в суспільстві.

Бібліотеки надають допомогу мешканцям громад, адаптуючись до повоєнних реалій та світових трендів.

2. Ключові напрями та цілі діяльності сучасної бібліотеки

2.1. «Зелені» та безпечні простори

Бібліотеки стають центрами сталого розвитку шляхом:

- упровадження енергоефективних рішень (LED-освітлення, утеплення приміщень);
- сортування відходів;
- реалізації екоосвітніх програм;
- створення зелених зон для громади.

2.2. Поліфункціональні центри

Трансформація бібліотек у багатофункціональні хаби, що забезпечують:

- навчання та культурні події;
- розвиток цифрової грамотності;
- підтримку ВПО;
- інклюзивні послуги для різних категорій населення.

2.3. Цифрова трансформація

- оцифрування бібліотечних фондів;
- упровадження цифрових сервісів;
- зменшення залежності від паперових носіїв;
- підвищення доступності інформації.

2.4. Соціальна роль бібліотеки в умовах війни

- підтримка ЗСУ та ВПО;

- волонтерська діяльність;
- інформаційний спротив;
- формування бібліотеки як простору єднання та взаємопідтримки громади.

3. Методична та стратегічна основа діяльності

- **Міністерство культури України** надає методичні рекомендації щодо зонування бібліотечних просторів: *простір навчання, подій, здоров'я, натхнення*.
- **Українська бібліотечна асоціація (УБА)** розробила власні стратегічні документи (2026–2030 рр.) для системної трансформації галузі.
- Бібліотеки **імплементують загальнодержавну стратегію на рівні ТГ**, обов'язково включаючи її положення до перспективних і річних планів роботи.

4. Місія бібліотеки територіальної громади

Бібліотека ТГ виконує такі ключові місії:

- розвиток середовища завдяки якісному інформаційному супроводу;
- збереження та популяризація надбань науки, культури й освіти;
- організація комфортного фізичного та віртуального простору.

5. Клієнтоорієнтованість і доступність

Бібліотека забезпечує:

- виявлення потреб користувачів та надання якісних послуг;
- рівний доступ до інформації, знань і культурного надбання кожному мешканцю громади;

- безперешкодний доступ до ресурсів бібліотеки, зокрема для осіб з інвалідністю та людей поважного віку.

6. Відкритість

- інтеграція у світовий інформаційний простір;
- розвиток електронної бібліотеки та офіційного сайту;
- активна присутність у соціальних мережах.

7. Інноваційність у бібліотечній діяльності

Бібліотечна інновація – це оригінальна, нестандартна ідея, методика або проєкт, що:

- виходить за межі традиційних форм роботи;
- відображає новий підхід до обслуговування та управління;
- відповідає очікуванням і потребам населення.

Інновації допомагають бібліотекам:

- бути конкурентоздатними;
- запроваджувати нові послуги;
- формувати позитивний імідж у громаді.

8. Основні напрями інноваційної діяльності

8.1. Організація бібліотечного простору

Вільний доступ і зонування: зони ділового читання, періодики, релаксації, буккросингу, здоров'я, краєзнавства, народознавства.

Наприклад, зона здоров'я: виставки «Здоров'я – всьому голова», «Один-на-один», інсталяції «Що добре, а що погано?».

8.2. Реклама бібліотеки та послуг

- відеоісторії успіху користувачів;

- приклади реальної допомоги: ВПО, людям з інвалідністю, сільським мешканцям, літнім людям.

8.3. Соціокультурна діяльність

- центри правової інформації;
- доступ до урядової та правової інформації;
- онлайн-конференції, інтерактивні форуми;
- консультації фахівців офлайн та онлайн.

8.4. Робота з соціально вразливими категоріями

- тренінги для літніх людей «Від простого до складного»;
- цифрова підтримка людей з інвалідністю;
- створення інформаційно-консультаційних центрів «Ти не один».

9. Популяризація читання та культурних практик

- залучення відомих людей до розмов про книгу й читання;
- фестивалі, теле- й радіопроєкти;
- бібліотечні квести, флешмоби, «Ніч у бібліотеці», літературні гепенінги;
- впровадження методики «Живої бібліотеки».

10. Краєзнавство і туризм

- популяризація туризму як економічного напрямку;
- інформдайджести, віртуальні екскурсії, екологічні мандрівки;
- літературні вернісажі, поетичні альбоми;
- обов'язковий розділ плану: **«Краєзнавство в епоху інформаційних технологій».**

11. Виховні та ціннісні орієнтири

- **Патріотизм** – формування національної свідомості, любові до України;
- **Екологічність** – бібліотека як провайдер освіти для сталого розвитку;
- **Партнерство** – співпраця з організаціями та установами ТГ;
- **Професіоналізм** – безперервний розвиток бібліотечних працівників.

Висновок

Зазначені напрями діяльності сприяють **стратегічному розвитку бібліотеки територіальної громади**. Водночас бібліотеки повинні постійно відстежувати зміни інтересів громади, гнучко коригувати та доповнювати плани роботи відповідно до актуальних потреб.

СУЧАСНА БІБЛІОТЕКА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

[Текст] : пропозиції щодо діяльності б-к територ. громад з урахуванням Стратегії розвитку б-к України / Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одес. облдержадмін., Одес. обл. універс. наук. б-ка ім. М. Грушевського, Наук.-метод. від. ; [підгот. Ю. С. Амельченко ; комп'ют. набір Ю. С. Амельченко ; відп. за вип. О. А. Булгакова]. – Одеса, 2026. – 7 с. – 15х21,5. – 40 прим. : б. ц.

© ООУНБ ім. М. Грушевського, 2026

© Амельченко Ю. С. підгот., 2026

Зам. № 9 від 04.02.2026 р.